

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
FACULTATEA DE TEOLOGIE ORTODOXĂ
ȘCOALA DOCTORALĂ DE TEOLOGIE „ISIDOR TODORAN”

RĂMĂȘIȚA ALEASĂ ȘI ROLUL EI ÎN DESTINUL FINAL AL POPORULUI ISRAEL DUPĂ EPISTOLA CĂTRE ROMANI 9-11

Rezumat

Coordonator:

PR. PROF. DR. STELIAN TOFANĂ

Doctorand:

JOHANN MALAKI

Cluj-Napoca
2015

Cuprins

1 Introducere	1
1.1 Metodele de cercetare	3
1.2 Relevanța temei de cercetare și motivația în alegerea temei.....	5
1.3 Contextul Epistolei către Romani și relevanța cap. 9-11.....	7
1.3.1 Adresații Epistolei către Romani.....	8
1.3.2 Firul argumentativ din Rm 9-11 și metodele discursive pauline	12
1.4 Termeni și concepte teologice.....	16
1.5 Problema iudaică și relevanța ei în creștinism	18
2 Făgăduințele – garanție a fidelității lui Dumnezeu	21
2.1 Istoria mântuirii ca și concept teologic legat de „poporul ales”	21
2.2 Noțiuni terminologice și teologice legate de făgăduințe.....	23
2.3 Rolul făgăduințelor în teologia paulină cu referire la Rm 9-11	26
3 Împietrirea inimii – consecință a infidelității poporului	43
3.1 Termenul „împietrire” în context veterotestamentar.....	43
3.2 Făgăduințele avraamice și împietrirea lui Faraon în contextul din Iș 1-3.....	53
3.2.1 Începutul împlinirii făgăduințelor avraamice – declanșator al împietririi (Iș 1,1-22) ...	58
3.2.2 Acțiunea punctuală a lui Dumnezeu condiționată de împietrire (Iș 2,1-25).....	60
3.2.3 Împietrirea lui Faraon: inițiativă divină sau consecință a neascultării? (Iș 3,19-20).....	65
3.3 Dinamica împietririi: de la neascultare la judecată divină – o analiză comparativă între Faraon și Israel.....	66
3.4 Dreptatea lui Dumnezeu și dreptatea lui Israel.....	70
3.4.1 Două concepte ale dreptății divine: judecată și îndreptare.....	70
3.4.2 Dreptatea lui Dumnezeu: descoperirea îndreptării în Hristos	79
3.4.3 Dreptatea lui Israel – o barieră în calea îndreptării în Hristos	84
3.5 Taina împietririi lui Israel: între judecata divină și planul mântuirii	89
3.5.1 Pronia divină și consecința neascultării.....	89
3.5.2 Justificarea dreptății divine	94
4 Rămășița aleasă – fidelitatea lui Dumnezeu față de Israel	97
4.1 Rămășița în teologia veterotestamentară.....	97
4.1.1 Rămășița în context veterotestamentar.....	97
4.1.2 Teologia rămășiței după Pentateuh și Profeți.....	98
4.2 Reinterpretarea Vechiului Testament în Rm 9-11	106
4.3 Rămășița în teologia paulină din Rm 9-11.....	116

5 Izbăvitorul din Sion și destinul final al poporului Israel	122
5.1 Arătarea Domnului în Sion - semnificația Sionului și a venirii Domnului.....	122
5.1.1 Evoluția conceptului de Sion în Vechiul Testament	124
5.1.2 Sionul și alte concepte teologice pornind de la Is 59,20-21.....	142
5.1.3 Importanța tematicii Sionului în Noul Testament și în Rm 11,25-28.....	150
5.2 „Întregul Israel” - dilema cuantificării	157
5.3 Mântuirea lui Israel după Rm 9-11 în diverse interpretări	163
5.3.1 Interpretarea predestinaționistă.....	164
5.3.2 Interpretarea indeterministă	167
5.3.3 Interpretarea conform principiului dublei considerații	169
5.3.4 Interpretarea după principiul istoriei mântuirii.....	170
5.3.5 Interpretarea patristică	180
5.4 Rolul rămășiței în destinul final al lui Israel	184
6 Concluzii.....	192
6.1 Rolul făgăduințelor în mântuirea lui Israel.....	192
6.2 Rolul rămășiței în împlinirea făgăduințelor	194
6.3 Biserica - Sionul Noului Testament	195
6.4 Mântuirea întregului Israel.....	195
Bibliografie	199

Cuvinte cheie: Epistola către Romani, Romani 9-11, rămășiță aleasă, împietrirea inimii, istoria mântuirii, teologie paulină, făgăduințe divine, alegere divină, Sion, mântuirea lui Israel, iudeo-creștinism.

Introducere

Epistola către Romani este considerată o scriere monumentală a Apostolului Pavel, fiind cea mai lungă și cea mai bogată din punct de vedere teologic și doctrinar. Deține un loc de cinste în Creștinismul occidental, atât catolic, cât și protestant, datorită dezvoltării ample a doctrinei îndreptățirii prin credință. Teologi de marcă precum Origen, Sf. Ioan Gură de Aur, Fericitul Augustin, Toma d'Aquino, Luther și Calvin au considerat-o fundamentul teologiei mântuirii prin credință. În timp ce teologia protestantă și cea catolică îi acordă un statut special, considerând-o un fel de Summa Theologiae Pauli, teologia ortodoxă o prețuiește în mod egal cu celelalte epistole pauline, fără a o vedea ca o sinopsă a întregii teologii a Apostolului.

Teza de doctorat se axează pe capitolele 9-11 din Epistola către Romani, o secțiune de o complexitate teologică deosebită, care tratează problema necredinței majorității poporului iudeu în Iisus ca Mesia. Această problemă, denumită și „problema iudaică a creștinismului”, pune în discuție fidelitatea lui Dumnezeu față de promisiunile Sale și continuitatea planului de mântuire. Scopul acestei abordări este un răspuns la provocarea pe care o ridică necredința iudeilor în mesianitatea lui Iisus. În spațiul teologic românesc, cercetarea științifică a acestor capitole este deficitară, fiind tratată adesea lacunar și sub influența teologiilor occidentale. Teza de doctorat reprezintă o încercare de a umple acest gol. În acest scop în cadrul tezei au fost analizate în profunzime teme precum alegerea divină, împietrirea inimii, rolul rămășiței alese și destinul final al poporului Israel, într-o perspectivă ortodoxă.

Metodologia adoptată este una deductivă, pornind de la principii teologice generale și aplicându-le la cazul specific al lui Israel în Romani 9-11. Au fost utilizate metode exegetice, istorico-critice și teologice, corelate cu interpretările patristice, pentru a oferi o perspectivă echilibrată și nuanțată. Structura lucrării urmează firul argumentativ al Apostolului Pavel: alegere, cădere și mântuire, tema rămășiței servind ca un motiv recurent.

Contextul istoric al Epistolei este esențial pentru înțelegerea capitolelor 9-11. Scrisă în jurul anilor 56-57 d.Hr., din Corint, Epistola se adresează unei comunități creștine din Roma care nu a fost întemeiată de Pavel. Ultimele cercetări demonstrează caracter dual al comunității creștine din Roma, fiind formată atât din creștini proveniți dintre iudei, cât și dintre păgâni. Tensiunile dintre aceste două grupuri au fost exacerbate de Edictul împăratului Claudius din 49 d.Hr., care a expulzat evreii din Roma. În absența creștinilor iudei, comunitățile creștine eleniste au devenit autonome față de sinagogă. La întoarcerea evreilor după moartea lui Claudius în 54 d.Hr., problema reintegrării și

a divergențelor teologice, în special în privința Evangheliei propovăduite de Pavel, a devenit acută. În acest context, problema necredinței majorității iudeilor a căpătat un rol esențial pentru comunitățile din Roma, punând sub semnul întrebării atât Evanghelia primirii neamurilor vestită de eruditul Apostol, cât și identitatea lui Iisus ca Mesia. Prin urmare, capitolele 9-11 nu sunt o inserare ulterioară, ci o componentă vitală a argumentului paulin, menită să convingă comunitatea din Roma că, în ciuda necredinței iudeilor, planul de mântuire al lui Dumnezeu rămâne neclintit.

Făgăduințele – Garanția Fidelității lui Dumnezeu

În capitolele 9-11, Apostolul Pavel dezvoltă o teodicee pentru a explica refuzul majorității iudeilor de a-l accepta pe Hristos. Argumentul său se bazează pe concepte fundamentale ale teologiei iudaice, precum istoria mântuirii și făgăduințele divine. Împlinirea făgăduințelor și a profețiilor veterotestamentare în Iisus din Nazaret reprezintă argumentul central în favoarea mesianității Sale.

Conceptul de „istorie a mântuirii” se referă la acțiunea lui Dumnezeu în timp pentru salvarea omenirii. În timp ce teologia romano-catolică recunoaște mai nou experiențe de har și posibil chiar de mântuire și în afara tradiției iudeo-creștine, teologia ortodoxă preferă termenul de „iconomie a mântuirii” și susține că harul divin se manifestă în mod special prin poporul ales (Israel în Vechiul Testament și Biserica în Noul Testament). Făgăduințele divine sunt puncte de reper în această iconomie, culminând cu întruparea Logosului.

Pavel își începe argumentația în Romani 9 enumerând privilegiile spirituale ale Israelului: înfierea, slava, legămintele, Legea, închinarea și făgăduințele. Aceste daruri, culminând cu faptul că Hristos provine, după trup, din Israel, evidențiază statutul special al acestui popor. Respingerea lui Mesia de către majoritatea iudeilor ridică o dilemă fundamentală: a eșuat cuvântul lui Dumnezeu?. Pavel respinge categoric această idee („...*dar nu așa că ar fi căzut cuvântul lui Dumnezeu...*”) și formulează teza sa centrală: „*nu toți din Israel sunt și israeliți*”.

Pentru a demonstra acest principiu, Pavel recurge la istoria alegerii lui Israel, arătând că aceasta s-a bazat întotdeauna pe suveranitatea și libertatea absolută a lui Dumnezeu, nu pe descendența fizică sau pe faptele omenești. El folosește două exemple ilustrative:

- **Isaac și Ismael:** Deși ambii erau fiii lui Avraam, doar Isaac, fiul făgăduinței, a fost ales ca moștenitor, nu Ismael, fiul trupului. Acest lucru demonstrează că adevărata identitate a lui Israel se bazează pe alegerea divină, nu pe genealogie.
- **Iacov și Esau:** Ambii fii ai lui Isaac și încă gemeni, Dumnezeu totuși îl alege pe Iacov în detrimentul lui Esau înainte ca ei să se fi născut sau să fi făcut ceva bun sau rău. Aceasta subliniază că alegerea divină este independentă de meritele umane, fiind determinată

exclusiv de planul suveran al lui Dumnezeu („*ca să rămână voia lui Dumnezeu cea după alegere*”).

Această libertate divină se manifestă nu doar în alegere, ci și în milă și împietrire. Pavel ridică întrebarea: „*Nu cumva la Dumnezeu este nedreptate?*” și răspunde citând din Exod: „*Voi milui pe cine vreau să miluiesc și Mă voi îndura de cine vreau să Mă îndur*”. Astfel, judecata divină transcende legea morală umană, fiind guvernată de milostivirea Sa suverană.

În continuare, Pavel folosește exemplul Faraonului pentru a ilustra că suveranitatea lui Dumnezeu se exprimă și prin respingere sau împietrire. Dumnezeu îi spune lui Faraon: „*Pentru aceasta te-am ridicat, ca să arăt întru tine puterea Mea*” (Rm 9,17). Aceasta nu trebuie interpretată ca o predestinare la condamnare, ci ca o demonstrație a faptului că împotrivirea umană nu poate zădărnici planul divin. Părinții Bisericii, precum Teofilact, susțin că Dumnezeu nu l-a împietrit direct pe Faraon, ci indirect, prin îndelunga Sa răbdare, care a permis răutății acestuia să se manifeste pe deplin.

Pavel încheie acest segment al argumentării sale cu analogia olarului, care are putere asupra lutului pentru a face vase „spre cinste” sau „spre necinste”. Scopul nu este de a nega libertatea umană, ci de a sublinia autoritatea absolută a Creatorului și de a reduce la tăcere orice pretenție umană de a-L judeca pe Dumnezeu. Prin această suveranitate, Dumnezeu este liber să extindă alegerea Sa și asupra neamurilor, integrându-le în poporul Său alături de o rămășiță credincioasă din Israel. Această idee fiind atât țelul cât și concluzia teodiceei pauline. Astfel, în ciuda necredinței majorității, cuvântul lui Dumnezeu nu a eșuat, ci s-a împlinit într-un mod neașteptat, prin reducerea Israelului la o rămășiță și prin includerea neamurilor.

Împietrirea Inimii – Consecință a Infidelității Poporului

Conceptul de „împietrire a inimii” (învârtoșare) este esențial pentru înțelegerea teodiceei pauline din Romani 9-11. Apostolul folosește acest motiv, preluat din Vechiul Testament, pentru a explica atât suveranitatea lui Dumnezeu, cât și eșecul majorității poporului Israel de a-l recunoaște pe Mesia în persoana lui Iisus din Nazaret.

Analiza terminologică a Vechiului Testament ebraic relevă trei termeni principali pentru împietrire (hāzaq, bārad, qāšāh), care, deși au nuanțe diferite, converg spre ideea de rezistență, încăpățănare și împotrivire față de voința divină. Cazul paradigmatic este cel al Faraonului. În contextul cultural egiptean, o inimă „tare” sau „fermă” era un semn de putere și autoritate regală. Dumnezeu folosește tocmai acest simbol al puterii egiptene pentru a-Și manifesta superioritatea absolută. Prin împietrirea inimii Faraonului, YHWH a demască fragilitatea sistemului idolatru pe care acesta îl reprezenta.

Dinamica împietririi este complexă, implicând o interacțiune între voința umană și acțiunea divină. Scriptura menționează atât că Faraon și-a împietrit inima (Iș 8,15.32; 9,34), cât și că Dumnezeu i-a împietrit inima (Iș 9,12; 10,20.27). Aceasta nu trebuie înțeleasă ca o contradicție, ci ca un proces. Împietrirea își are originea în neascultarea și mândria umană. Faraon manifesta deja o atitudine de opoziție față de planul divin, motivată de frica geopolitică față de creșterea demografică a israeliților (Iș 1,9-10). Intervenția lui Dumnezeu prin Moise și prin plăgi nu a creat această împietrire ex nihilo, ci a provocat-o și a intensificat-o. Astfel, îndelunga răbdare a lui Dumnezeu (Rm 9,22), în loc să conducă la pocăință, l-a făcut pe Faraon și mai îndărătnic. În final, Dumnezeu pecetluiește această stare ca un act de judecată, întărind împotrivirea pe care omul a ales-o în mod liber.

Apostolul Pavel aplică această paradigmă la situația Israelului din timpul său. Așa cum Faraon s-a opus planului divin de eliberare a Israelului, tot așa majoritatea iudeilor s-au opus împlinirii făgăduințelor mesianice în Hristos. Eșecul Israelului provine dintr-o „*râvnă fără cunoștință*” (Rm 10,2): necunoscând dreptatea lui Dumnezeu, care este un dar primit prin credința în Hristos (Rm 3,21-26), au încercat să-și stabilească propria dreptate, bazată pe faptele Legii (Rm 10,3). Deoarece nimeni nu poate împlini Legea în mod absolut (Rm 3,23), această cale duce la eșec. Prin urmare, Hristos devine „*sfârșitul (τέλος) a Legii*” (Rm 10,4), în sensul că El este atât scopul, cât și împlinirea ei. Refuzând să se supună acestei noi dreptăți divine, Israel s-a poticnit de „*piatra de poticnire*” (Rm 9,32-33), adică de Hristos, în loc să se sprijine pe aceasta spre mântuire.

Similar cazului Faraonului, împietrirea lui Israel are un scop providențial în istoria mântuirii. Căderea lor temporară a deschis calea pentru mântuirea neamurilor (Rm 11,11). Această includere a neamurilor este menită, la rândul ei, să stârnească gelozia lui Israel și să-l determine, în final, să aleagă calea lui Dumnezeu spre mântuire. Astfel, împietrirea nu este un act arbitrar sau definitiv, ci o etapă în planul complex al lui Dumnezeu, care, în înțelepciunea Sa de nepătruns, folosește chiar și neascultarea umană pentru a-Și împlini scopul milei universale (Rm 11,32).

Rămășița Aleasă – Garanția Fidelității Divine

Conceptul de „rămășiță” (ebraică: *אֵשֶׁר, יִתָּר*, etc.) joacă un rol crucial în argumentația lui Pavel și în teologia veterotestamentară. În contextul istoric al Orientului Mijlociu antic, cum ar fi în inscripțiile asiriene, termenul avea o conotație exclusiv negativă, desemnând supraviețuitorii disprețuiți ai unei națiuni cucerite, condamnați la o soartă precară.

În Vechiul Testament, conceptul este ambivalent. Inițial, are un sens negativ, reprezentând judecata divină prin care Israel, din cauza infidelității sale, este redus numeric (Lv 26,36; Dt 28,62). Această reducere contrazicea făgăduința făcută patriarhilor, conform căreia Israel va fi numeros ca stelele cerului. Totuși, treptat, în special în scrierile profetice din perioada exilică și post-exilică,

conceptul capătă o valență predominant pozitivă. Rămășița nu mai semnifică doar pedeapsa, ci devine simbolul speranței, grupul credincios prin care Dumnezeu asigură continuitatea poporului Său și prin aceasta și împlinirea făgăduințelor. Astfel, rămășița devine garantul fidelității lui Dumnezeu față de legământul Său. Alegerea acestei rămășițe este un act suveran al harului divin, independent de meritele umane.

Apostolul Pavel preia acest concept și îl integrează în teologia sa din Romani 9-11 pentru a răspunde dilemei necredinței majorității iudeilor. El folosește ambele dimensiuni ale conceptului. Pe de o parte, citând din Isaia, el arată că reducerea Israelului la o rămășiță este o formă de judecată meritată pentru neascultare, similară cu cea din timpurile vechi: „*Dacă numărul fiilor lui Israel ar fi ca nisipul mării, rămășița se va mântui*” (Rm 9,27).

Pe de altă parte, Pavel accentuează rolul pozitiv al rămășiței ca dovadă a faptului că Dumnezeu nu Și-a lepădat poporul (Rm 11,1-2), deoarece fără această rămășiță lăsată de Dumnezeu, Israel ar fi ajuns ca Sodoma și Gomora (Rm 9,29). Aplicând aceste citate ale profetului Isaia la contextul epistolei, Apostolul se oferă pe sine ca exemplu, un israelit din seminția lui Veniamin, care face parte din această „*rămășiță aleasă prin har*” (Rm 11,5). Această alegere, la fel ca în Vechiul Testament, nu se bazează pe faptele Legii, ci pe harul divin. Rămășița credincioasă din vremea lui Pavel, formată din iudeii care l-au acceptat pe Hristos, asigură continuitatea adevăratului Israel, poporul ales al lui Dumnezeu.

Un aspect inovator în teologia paulină este extinderea acestui concept. Rămășița nu mai are un sens strict etnic. Prin credința în Hristos, neamurile sunt „altoite” în măslinul cel bun, care este Israel, alături de ramurile naturale care au rămas credincioase (rămășița) (Rm 11,17). Astfel, Biserica, formată din iudei și neamuri, devine noul cadru al poporului lui Dumnezeu, continuarea Israelului autentic. Rămășița etnică a lui Israel care a crezut în Hristos își pierde rolul exclusiv etnic și capătă unul pur spiritual, permițând universalizarea planului de mântuire.

În final, rămășița capătă și un rol tipologic și eshatologic. Ea nu este doar dovada fidelității lui Dumnezeu în prezent, ci și pârga și garanția mântuirii viitoare a „întregului Israel”. Existența acestei rămășițe credincioase demonstrează că planul lui Dumnezeu pentru poporul Său nu s-a încheiat și prefigurează momentul final în care, după cum profețește Pavel, împietrirea majorității va fi ridicată.

Izbăvitorul din Sion și Destinul Final al Poporului Israel

Finalul argumentării Apostolului Pavel din Romani 9-11 culminează cu descoperirea unei „taine” (μυστήριον) referitoare la destinul final al poporului Israel: „*că împietrirea s-a făcut lui Israel în parte, până ce va intra tot numărul neamurilor. Și astfel întregul Israel se va mântui, precum este scris: ‘Din Sion va veni Izbăvitorul și va îndepărta nelegiuirile de la Iacov’*” (Rm

11,25-26). Acest pasaj enigmatic a generat numeroase interpretări de-a lungul istoriei, centrându-se pe trei întrebări cheie: când, cum și cine anume din Israel se va mântui.

Pentru a înțelege acest text, este esențial conceptul de „Sion”. În Vechiul Testament, Sionul evoluează de la un loc topografic (cetatea lui David, apoi Templul din Ierusalim și chiar Ierusalimul însuși) la un simbol teologic complex, reprezentând prezența lui Dumnezeu, locul legământului, centrul împărăției mesianice și, metaforic (ca mamă, mireasă sau soție infidelă), relația dinamică dintre Dumnezeu și poporul Său. În Noul Testament, semnificația Sionului este transferată asupra Bisericii, noul popor al lui Dumnezeu (Evr 12,22), și asupra Ierusalimului ceresc, destinul eshatologic al credincioșilor (Ap 21,2).

Pavel citează din Isaia 59,20, dar operează o modificare semnificativă: în loc de „*va veni pentru Sion*”, el scrie „*va veni din Sion*”. Această adaptare deliberată sugerează că Izbăvitorul (Hristos) nu doar că vine în ajutorul poporului Său, ci El Însuși provine din mijlocul acestuia. Or, în context creștin aceasta trebuie să fie comunitatea mesianică, Biserica, noul Sion.

Interpretările privind modul și momentul acestei mântuiri variază considerabil:

- **Interpretarea predestinaționistă:** Bazată pe o lectură literală a suveranității divine din Romani 9, această perspectivă, susținută istoric de Calvin, afirmă că mântuirea sau condamnarea fiecărui individ (inclusiv a evreilor) este decretată din veșnicie. Astfel, „întregul Israel” s-ar referi la totalitatea evreilor aleși din toate timpurile, a căror mântuire este predeterminată. Această viziune este însă greu de reconciliat cu rugăciunea și eforturile misionare ale lui Pavel pentru salvarea conașionalilor săi (Rm 10,1; 11,14).
- **Interpretarea indeterministă:** Această viziune susține că alegerea divină se bazează pe preștiința lui Dumnezeu cu privire la cine va crede. Astfel, „întregul Israel” ar fi totalitatea evreilor care, de-a lungul istoriei, răspund liber chemării Evangheliei. Totuși, și această perspectivă diminuează caracterul de eveniment culminant și colectiv pe care textul paulin pare să îl sugereze.
- **Interpretarea Sonderweg/Parallelweg („cale specială/paralelă”):** Populară în teologia occidentală contemporană, această teorie postulează că Israelul are o cale de mântuire distinctă de Biserică, bazată pe legământul irevocabil al lui Dumnezeu. Mântuirea „întregului Israel” (înțeles ca toți evreii din toate timpurile) s-ar realiza la Parusie, printr-un act suveran de har al lui Hristos, fără a necesita o convertire prealabilă la creștinism. Această viziune intră însă în conflict direct cu teza centrală a lui Pavel, conform căreia nu există mântuire în afara credinței în Hristos (Rm 10,9-14), astfel încât este greu de crezut că „taină” la care se referă Pavel, ar fi un drum special pentru Israel.

- **Interpretarea istorico-eschatologică și patristică:** Această perspectivă, care pare cea mai conformă cu gândirea paulină și cu tradiția ortodoxă, înțelege mântuirea lui Israel ca un eveniment istoric viitor, dar cu semnificație eschatologică, premergător Parusiei. „Întregul Israel” nu se referă la fiecare evreu din toate timpurile, ci la poporul Israel ca entitate colectivă, la o generație viitoare care se va converti în masă la credința în Hristos. Acest eveniment nu va fi rezultatul unei misiuni de prozelitism, ci va fi declanșat de un act divin major („arătarea Domnului din Sion”), posibil legat de evenimente apocaliptice precum venirea lui Ilie (după cum sugerează unii Părinți) și căderea lui Antihrist. Convertirea neamurilor („plinirea numărului lor”) joacă un rol cauzal, stârnind gelozia Israelului și conducându-l la recunoașterea propriului Mesia. Biserica (Sionul Noului Testament) are un rol esențial, unul nu de misiune prozelită, ci de mărturie a experienței celui arătat în Sion. Acel moment, va determina rămășița credincioasă a neamurilor a se reconcilia și uni cu majoritatea credincioasă a lui Israel, realizând pe deplin unitatea poporului lui Dumnezeu, „o singură turmă și un singur Păstor” (In 10,16).

Concluzii Generale

Lucrarea demonstrează că teodiceea Sfântului Apostol Pavel din Romani 9-11 se înscrie perfect în logica istoriei mântuirii, reinterpretând concepte veterotestamentare precum făgăduința, împietrirea și rămășița într-o cheie hristologică. Pavel arată că, în ciuda necredinței majorității iudeilor, cuvântul lui Dumnezeu nu a eșuat, deoarece alegerea divină s-a bazat mereu pe har și făgăduință, nu pe etnie sau fapte.

Împietrirea lui Israel, similară celei lui Faraon, este o realitate complexă, fiind atât o consecință a refuzului uman, cât și un instrument în iconomia divină, permițând mântuirea neamurilor.

Conceptul central este cel al rămășiței. În Vechiul Testament, aceasta asigura continuitatea etnică și spirituală a poporului ales. În Noul Testament, rămășița iudeilor care au crezut în Hristos devine nucleul Bisericii, Israelul autentic, la care sunt altoite neamurile. Această rămășiță nu doar garantează fidelitatea lui Dumnezeu față de promisiunile Sale în prezent, ci servește și ca pârga și prefigurarea restaurării viitoare a întregului popor.

Destinul final al lui Israel rămâne o „taină”, un eveniment eschatologic viitor, nu neapărat apocaliptic. Acesta va consta într-o convertire în masă a unei generații de iudei la credința în Iisus Hristos, declanșată de o intervenție divină majoră în istorie. Biserica, Sionul Noului Testament, va juca un rol crucial de mărturie în acest proces. Astfel, ciclul istoriei mântuirii – legământ, infidelitate, pedeapsă și restaurare – își va găsi împlinirea finală atunci când rămășița credincioasă a

neamurilor și majoritatea convertită a lui Israel se vor uni într-un singur popor al lui Dumnezeu, sub păstoria unicului Izbăvitor venit din Sion.